

Poprečna v gotovini plačana.

9 L 35 P

ŠTEVILKA 6
LETNIK XXXIII

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. JUNIJA 1932

VSEBINA: *J. Basaj:* Naše produktivno združništvo. — *Janez Ovsenik:* Delo Zveze živinorejskih zadrug za pincgavsko govedo v Kranju v prvem poslovnem letu. — Zadrugništvo kot del organiziranega gospodarstva. — Ali naj veljajo pri zadrugah fiksne cene? — Konec deviznega kritja. — Naše državne finance. — Iz gospodarstva. — Literatura. Osebne vesti. ....

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 6, 1. 1932.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol-ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Cerkljah ob Krki, r. z. z. n. z., se bo vršil na praznik 29. junija 1932 po prvi sv. maši v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za l. 1931. 4. Dopolnilna volitev. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Dobravi pri Kropl, r. z. z. n. z., se vrši na praznik sv. Petra in Pavla 29. junija 1932 ob 4. uri popoldne v uradnici na Srednji Dobravi šte. 11. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika leta 1931. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1931. 4. slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruge v Dragonji vasi-Mihovcih, r. z. z. o. z., se vrši 29. junija 1932 ob 13. uri popoldan v hiši načelnika Peršuha. Dnevni red: 1. odobritev računskega zaključka za leto 1931. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. čitanje revizijskega poročila. 6. slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske selekcijske zadruge Št. Jurij pri Grosupljem, r. z. z. o. z., se vrši 26. junija 1932 ob 7. uri dopoldne. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1931. 4. volitev odbora za kontrolo molže. 5. slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Sv. Križu pri Kostanjevici, r. z. z. n. z., se vrši dne 26. junija 1932 ob 8. uri zjutraj v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. odobrenje računskega zaključka za leto 1931. 5. volitev načelstva. 6. volitev nadzorstva. 7. slučajnosti.

Redni občni zbor Stavbne zadruge „Delavski dom“ v Kranju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. junija 1932 ob 9. uri v pisarni „Delavskega doma“. Dnevni red: 1. čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za l. 1931. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Prve žebelarske in železo-obrtne zadruge v Kropl, r. z. z. o. z., se bo vršil v soboto 25. junija 1932 ob 2. uri pop. v Kropl na Srednjem mlinu, z dnevnim redom: 1. poročilo o položaju. 2. sklepanje o delni porabi izrednega podpornega sklada za brezposelne in o drugih korakih v ta namen. 3. slučajnosti.

Občni zbor Kmečke Hranilnice in posojilnice v Kamnici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. junija 1932 ob 8. uri v posojilniški pisarni. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje računskega zaključka za leto 1931. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Keramična zadruga v Ljubljani, r. z. z. o. z., Tesarska ulica 5, se vrši 23. junija 1932 ob pol 10. uri v zadrugnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika ob zadnjem občnem zboru. 2. odobritev letnega računa za leto 1931. 3. poročilo o izvršeni reviziji. 4. sklepanje o likvidaciji. 5. volitev načelstva in nadzorstva v smislu pravil. 6. predložitev likvidacijske bilance. 7. slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske selekcijske zadruge v Medvodah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. junija 1932 ob 7. uri zjutraj v društvenem Domu v Preski. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. potrjenje rač. zaključka za l. 1931. 3. pristopnina. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Stavbne zadruge „Katoliški dom“ v Mežici, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo dne 26. junija 1932 ob 1 uri popoldne v društveni sobi pri Kevpu. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje računskega zaključka za leto 1931. 4. poročilo o izvršeni reviziji. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Mežici, r. z. z. n. z., se vrši v nedeljo dne 26. junija 1932 ob 11. uri dopoldne v društveni sobi pri Kevpu. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. potrjenje računskega zaključka za leto 1931. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. poročilo o izvršeni reviziji. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Lesne gospodarske zadruge na Zg. Poljskavi, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. junija 1932 ob 10. uri pri posestniku Vinko Potočnik v Loki št. 24. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1931. 3. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Semiču, r. z. z. n. z., se vrši dne 3. julija 1932 ob pol 8. uri zjutraj v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. odobritev račun. zaključka za leto 1931. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Gospodarske zadruge v Šmarju pri Jelšah, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo 26. junija 1932 ob 15. uri v dvorani Kat. doma v Šmarju. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. revizijsko poročilo. 3. poročilo načelstva. 4. poročilo nadzorstva. 5. odobritev računskega zaključka. 6. sprememba pravil. 7. volitev načelstva. 8. volitev nadzorstva. 9. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

J. Basaj:

Naše produktivno združništvo.

(Predavanje na glavni skupščini Zadružne Zveze 9. maja 1932.)

I.

Predno razpravljamo o našem produktivnem združništvu moramo najprej ugotoviti, v kakem smislu tukaj uporabljamo pojem produktivne zadruga. Pod produktivnimi zadrugami razumemo zadruga producentov, bodisi kmetovalcev ali obrtnikov, ali pa tudi konsumentov kot producentov in sicer:

a) **zadruga za produkte**, ki služijo za skupno nabavo produkcijskih potrebščin zlasti surovin, orodja, strojev, kmet. potrebščin ali pa za skupno vnovčevanje izdelkov oziroma pridelkov;

b) **zadruga za produkcijo**, ki se neposredno bavijo s procesom produkcije. Po stopnji oziroma načinu, kakor te zadruga posegajo v proces produkcije, razločujemo zopet delno-produktivne, pomožno-produktivne in polno-produktivne zadruga.

Delno produktivne zadruga so one, pri katerih se en del produkcijskega procesa izvrši v zadrugi, v skupnosti, n. pr. pri mlekarških zadrugah predelava mleka v mlečne izdelke.

Pomožno-produktivne zadruga pa pomagajo članom v njihovi produkciji doma s stroji ali drugimi produkcijskimi sredstvi, kot n. pr. kmetijsko-strojne zadruga ali za-

druga obrtnikov za skupno uporabo strojev.

Po poklicu članov še razločujemo kmetijske in obrtniške produktivne zadruga.

II.

Od nekdanj je združništvo polagalo veliko važnost na združno, t. j. skupno produkcijo. Vsa zgodovina razvoja združništva nam kaže, kako je združništvo vedno stremelo za združno produkcijo in kolike težave in ovire je imelo pri tem premagovati, zlasti na poti do najvišje, a zato tudi najtežavnejše stopnje, t. j. polno-produktivne zadruga.

Francija.

a) Domovina produktivnih zadrug v najstrožjem smislu, pri katerih so vsi člani brez izjeme lastniki in sodelavci v združnem podjetju, je Francija. Ustanovitelj produktivnih zadrug je Francoz Buchez, ki je ustanavljal produktivne zadruga delavcev. Dasi se te produktivne zadruga na Francoskem niti daleč niso tako obnesle kakor konsumne zadruga na Angleškem ali kreditne zadruga v Nemčiji, zato vendar niso nič manjšega zgodovinskega in socialnega pomena. Mogli bi trditi, da je njihov pomen za bodočnost celo mnogo večji kot pomen konsumnih in kreditnih zadrug. Sicer se še danes dobijo

zadružni gospodarski in socialni delavci, ki z nasmeškom odklanjajo misel produktivne zadruga delavcev kot utopijo. Tako zlasti na Angleškdm in v Italiji. Vendar moramo s socialnega stališča priznati velik pomen teh zadrug ne glede na velike težkoče, ki so z njimi združene. Kot zadrugarji moramo stremeti za tem, da se mesto kapitalističnih tovarn polagoma s pomočjo izobrazbe, z zavednostjo in solidarnostjo delavcev ustanavljajo v vedno večji meri zadružne tovarne.

Praktično pomembnejše kot delo Buchez-a pa je za produktivno zadružništvo na Francoskem **delo Louis Blanc-a**. Na njegovo pobudo so se po revoluciji l. 1848 ustanovile z državnimi sredstvi 3 milijone frankov številne delavnice rokodelskih obrti, kot krojačev, sedlarjev, tkalcev i. sl. Žal pa so šli pri praktični izvedbi tega načrta mimo ali rekli bi celo proti nameri Blanc-a. Blanc je namreč hotel, da naj bi se s pomočjo državnega kredita ustanavljale zadružne delavnice za istovrstne poklice, ki naj bi potem vršile za lasten račun skupno produkcijo. Dejansko pa so se potem ustanavljale neke nacionalne delavnice, skoro bi mogli reči državna podjetja, samo da zaposlujejo delavce raznih poklicev kot dninarje, ne da bi ti sami imeli kak interes na podjetju. Zato se seveda tudi stvar ni obnesla. Ko je bilo konec državnih kreditov, je bilo po večini tudi konec teh socialnih delavnic. Vsled teh neuspehov se je produktivno zadružništvo delavcev, ki je bilo gotovo lepo zamišljeno, diskreditiralo in mogoče ravno radi tega še dandanes Angleži vidijo v popolni produktivni zadrugi delavcev in obrtnikov pravo utopijo.

Anglija.

b) Tudi Rochdalski pionirji, katere proslavljamo vedno le kot očete konsumnega zadružništva, so vendar v svojem programu takoj v početku predvidevali, da naj se kon-

sumne zadruga tudi pečajo s produkcijo in to kmetijsko, obrtno in industrijsko. Tako pravijo v svojem programu, da naj zadruga izdelujejo predmete za svoje člane, da zaposlijo brezposelne ali pa take člane, ki trpijo vsled stalnega zniževanja mezd. Ravno tako naj zadruga kupi ali vzame v zakup eno ali več zemljišč, da jih obdelujejo oni člani, ki so brezposelni ali katerih delo bi bilo preslabo plačano. In še naprej je zahteva njihovega programa, da kakor hitro bo mogoče preide zadruga na to, da vzame v roko produkcijo in razdeljevanje dobrin.

Robert Owen, ki je bil vendar duhovni oče rohdalskih pionirjev, je postavil zahtevo, da morajo **delavci postati sami svoji trgovci in sami svoji tovarnaji**. Zahtevo, ki jo je on postavil, vidimo v programu rohdalskih pionirjev že precej podrobno izdelano. In to kot čisto konkretni maksimalni program za zadruga.

Nemčija.

c) Schulze-Delitsch-a imenujemo očeta kreditnega zadružništva na Nemškem. In vendar so prve njegove zadruga produktivne zadruga ali natančneje povedano zadruga obrtnikov za skupno nabavo surovin. Prvi dve zadrugi: zadruga mizarjev in zadruga čevljarjev sta se omejevali na skupno nabavo potrebščin, katere so obrtniki poprej kupovali pri trgovcih in jih morali seveda veliko predrago plačevati. Zadruga čevljarjev je z izposojilom 960 tolarjev kupila na velesejmu v Leipzig večjo množino usnja, ki ga je potem prodajala članom. Kljub 8% povišku cene je bila zadruga s svojim usnjem še vedno 15% cenejša, kot so poprej čevljarji kupovali usnje pri trgovcih. Na misel ustanavljanja kreditnih zadrug je Schulze-Delitzch prišel šele potem, ko je videl, kako težko je bilo ustanovljenim zadrugam producentov dobiti obratni kapital in kako

v težavnem položaju so tudi posamezni obrtniki radi pomanjkanja cenenega in lahko dostopnega kredita.

Zadnja stopnja v organizacijskem delu Schulze-Delitzsch-a pa so bile potem obrtniške polno-produktivne zadrugе, v katerih preneha samostojni obrtnik, ki dela s pomočjo zadrugе na svoj račun, temveč se vsa produkcija vrši v skupni zadrugi delavnic in za račun skupnosti, t. j. zadrugе. Videl je v teh zadrugah najvišjo in najpopolnejšo stopnjo zadrugištva, s katero pa so združene tudi največje težave.

č) Raiffeisen je res prvenstveno oče kmetijskega kredita v rajfajzenskih kreditnih zadrugah z neomejeno zavezo; vendar pa je zmotno, če kdo misli, da so bile te zadrugе namenjene samo kreditu. Ne, te zadrugе so imele **univerzalni namen** ter so bile obenem tudi zadrugе za produkte in sicer za nabavo kmetijskih potrebščin, strojev, orodja, semena, plemenske živine in zadrugе za vnovčevanje kmetijskih pridelkov. Še več. Rajfajzenske kreditne zadrugе so bile tudi pomožno-produktivne zadrugе, ker so nabavljale kmetijske stroje in orodje za skupno uporabo svojih članov. Vršile so torej naloge kakor jo imajo dandanes kmetijsko-strojne zadrugе.

Vidimo torej, da so pglavitni zadrugi pionirji vedno imeli pred očmi potrebo, da se stopnjema pritegne v zadrugi skupnost produkcija in kooperativizem kot gospodarski red izpelje s pomočjo produktivnih zadrug v vseh panogah gospodarstva.

III.

Tudi naše **slovensko zadrugištvo** se je zavedalo važnosti, ki jo imajo produktivne zadrugе in v teku približno 40 let se je ustanovilo že lepo število produktivnih zadrug. Seveda moramo pa poudariti, da prevladujejo zadrugе za produkte in da so veliko manj zastopane prave zadrugе za produkcijo.

Tudi to moramo poudariti, da v primeri s kreditnim zadrugištvom naše produktivno zadrugištvo še daleč zaostaja in imamo izvršiti še obsežne naloge zadrugi organizacije kmetske, obrtniške in delavske produkcije.

Dosegli pa smo v naši Zvezi s koncem 1. 1931 sledeče stanje produktivnih zadrug: mlekarskih 37, živinorejskih in pašniških 56, kmetijsko-strojnih 33, zadrugi elektraren 23, vinarskih zadrug 11, nabavnih in prodajnih ter konsumnih 71, obrtnih zadrug 25.

Več kot številka o višini zadrug nam bodo povedale številke o poslovanju, kakršne najdemo v sumarni statistiki Zadrugi zveze za 1. 1930 glede članov in prometa:

	število članov	prejeto za blago	izdano za blago
Mlekarske	4557	9,340.000	7,882.000
Nabavne in prodajne ter konsumne	29600	75,597.000	77,327.000
Živinorejske in pašniške	2369	252.000	248.000
Strojne	1194	268.000	240.000
Električne	1804	947.000	950.000
Obrtniške	1383	38,253.000	34,501.000

Mlekarske zadrugе.

Že številke same povedo, da so zaenkrat najvažnejša vrsta kmetijskih produktivnih zadrug **mlekarske zadrugе**. So to delno-produktivne zadrugе, kajti producent mleka je vsak posamezen kmet in le prodaja in predelava mleka v mlečne izdelke se vrši v zadrugi skupnosti. Dasi bi mogli biti s številom mlekarskih zadrug zadovoljni, moramo vendar priznati, da je veliko število življenja nesposobnih zadrug in da je organizacija po enotnem načrtu neizpeljana. Mesto enotne organizacije imamo pocepanost, mesto enotnega nastopa na trgu medsebojno konkuriranje. Dočim je tehnično vodstvo vsaj kolkortoliko zadovoljivo, ker imamo zadostno število izučenih in tudi izvežbanih mlekarjev, je komercialno vodstvo večinoma zelo slabo. Promet in trgovina z mlekom sta v higijen-

skem in strokovnem oziru še neurejena. Zato tudi nikjer ni toliko prekupštva kot v mlečni trgovini. Zadruga si svojo strokovno predelavo in izvrševanjem higijenskih zahtev povzročajo le prav znatne režijske stroške, seveda pa postajajo s tem malo konkurenčne napram prekupcem, ki za strokovne in higijenske svrhe pri zbiranju, prevozu in predelavi mleka, nimajo prav nobenih izdatkov. Preskrba mest, trgov, letovišč, industrijskih krajev s higijensko neoporečnim mlekom je izvršena pri nas samo v toliki meri, v kolikor to izvršujejo zadruga, pri neenaki konkurenci ki jo imajo voditi s prekupci. Tudi vprašanje izvoza mlečnih izdelkov, pri čemer bi prišli v poštev seveda le kvalitetno prvovrstni izdelki, bi moglo rešiti le na višini stoječe produktivno združništvo.

Nabavne in prodajne zadruga.

Med nabavnimi in prodajnimi zadrugami, ki so zastopane z izredno visokimi številkami prometa, imamo pa tudi delavska, konsumna društva, prevsem najlepšo konsumno organizacijo I. delavskega konsumnega društva v Ljubljani s podružnicami v raznih krajih Slovenije, Delavsko konsumno društvo na Jesenicah in še druga delavska konsumna društva kot: Hrastnik, Maribor, Domžale, Zagorje i. t. d. Poleg tega je treba pripomniti, da so naše kmetijske nabavne in prodajne zadruga ne le produktivni tip zadruga za nabavo kmetijskih potrebščin in prodajo kmetijskih pridelkov, temveč da obenem svojim članom poleg gospodarskih preskrbujejo tudi konsumne potrebščine. O veliki hibi našega blagovnega združništva smo razpravljali na lanski glavni skupščini, ne da bi vprašanje, ki je bilo postavljeno, rešili. Dokler naše blagovno združništvo ne bo strogo centralizirano v močni gospodarski zvezi, dotlej ne moremo dosegati teh velikih uspehov glede nabave kmetijskih potrebščin

in prodaje kmetijskih pridelkov, kakršne dosegajo nemške zadruga, zlasti na Bavarskem, kakršne dosegajo Holandci v svojem Bauernbundu. Prav je, da se stavijo zahteve na centralo, ki so predpogoj za centralizacijo, ravno tako pa morajo vse posamezne zadruga pošteno in lojalno s svoje strani izpolnjevati predpogoje za centralizacijo, zlasti pa nuditi garancijo za riziko, za obratni kapital, ki je potreben.

Živinorejske in pašniške zadruga.

Živinorejske in pašniške zadruga so zelo lepo zastopane po številu, a praktičnih uspehov dajejo še največ živinorejske zadruga na Gorenjskem. Živinorejske zadruga so poseben tip zadrug, pri katerih je najmanj skupnega poslovanja s pribitkom za pokritje režij. Pri njih je prvenstvena in poglavitna stvar strokovno podrobno delo za izboljšanje pasme potom selekcije, kakor bi ga mogla vršiti tudi živinorejska društva. Za gospodarske razmere Slovenije pa so živinorejske zadruga velike važnosti, ker je gotovo, da bo morala živinoreja z mlekarstvom postati temelj slovenskega gospodarstva. Te vrste zadruga tudi zahtevajo največ vztrajnih, idealnih in strokovno izvežbanih mož in fantov v vodstvu. Izredno povišanje števila teh zadrug v l. 1931 pa je pripisovati številnim pašniškim in gozdnim zadrugam, ki so bile osnovane z ozirom na zakon o agrarni reformi, ki pa vendar niso prišle do svojega cilja, da bi dobile iz agrarnih posestev pašnike in gozde in so zato ostale samo na papirju.

Kmetijsko - strojne zadruga.

Strojne zadruga so pri nas že lepo razvite, a je njih število še neprimerno majhno. Mogli bi trditi, da mora njih število postati enako številu kreditnih zadrug. Pri nas prevladujoča mala kmetija nas sili, da racionalno obdelovanje zemlje, pridelovanje pridelkov

itd. vršimo le s skupno nabavljenimi in v skupnih shrambah pravilno oskrbovanimi modernimi stroji. Nabavljanje dragega strojnega inventarja za malega kmeta pa je naravnost gospodarski nesmisel, ker bi tak strojni inventar pri malem kmetu pomenil neizkoriščen mrtev kapital. Slovenija posebej ima v napredujoči elektrifikaciji veliko možnost razvoja kmetijskih strojnih zadrug. Delo s stroji na kmetih pa postaja tudi vedno važnejše, ker industrija Slovenije v veliki meri odtekmetu delovne sile.

Zadružne elektrarne.

Zadružne elektrarne pridejo manj v poštev kot produktivne zadruge, ker so večinoma prvenstveno namenjene za razsvetljavo stanovanj, torej za konsumne namene. Izkušnje zadnjega desetletja so tudi pokazale, da so napram velikim električnim centralam male zadružne električne naprave z ozirom na drage investicije in na visoke obratovalne stroške nerentabilne. V poštev bi električne zadruge prišle v prvi vrsti kot veleodjemalec toka od obstoječih velikih električnih central. Pa tudi to le v onih krajih, kjer se more računati z znatnejšim konsumom toka za pogom in razsvetljavo. Če tega pogoja ni, je zadružna skupnost komaj priporočljiva in je boljši sedaj pretežno veljavni način, da električne centrale prodajajo tok direktno posameznikom.

Vinarske zadruge.

Čim večje so težave z vnovčevanjem vina, tem potrebnejše in pomembnejše postajajo vinarske zadruge za vinogradnika. Zato se kaže v zadnjih letih tudi vedno več razumevanja za vinarske zadruge. Seveda se mora pa te zadruge izpopolniti vsaj v delno-produktivne zadruge tako, da bi one prevzemale od vinogradnikov izključno le grozdje, ga same predelavale, same kletarile in prodajale vino. Le tako bomo dosegli najvišjo kvaliteto vina, ki je mogoča pri se-

danjem stanju vinogradnikov in nasadov. Le v zadružni skupnosti produktivne zadruge bi bilo mogoče ustvariti kvalitetne tipe vin, sposobnih za izvoz. Vendar pa se imajo ravno te zadruge boriti z največjimi težočami. Od teh naj omenim le izredno visok kapital, ki je potreben za investicije in ker ga je zelo težko dobiti po nizki obrestni meri. Druga težava pa je pomanjkanje smisla pri vinogradnikih za zadružno skupnost, ki se nikakor ne more uživeti v to, da ne bi več sami prešali, sami kletarili, sami prodajali in sami s ključem in prijatelji hodili v zidanico. Zato bi skoro mogli reči, da smo z našimi vinogradarskimi zadrugami šele v začetku.

Obrtniške zadruge.

Obrtniške zadruge po svojem številu ne odgovarjajo stanju in delu obrtništva v Sloveniji. Je pa še med temi mnogo takih, ki so ne po bistvu, temveč le po obliki obrtniške zadruge. Naj omenim za primer le vse tiskarne, ki vendar niso produktivne zadruge, pri katerih bi bili vsi delavci in nameščenci brez izjeme lastniki in voditelji podjetja. Obrtnik gre tudi nerad v produktivno zadrugo in sicer tem bolj nerad, čim bolj izgubi v zadrugi svojo samostojnost. Obrtnik pri nas preveč ceni svojo samostojnost, svoje trgovske in tehnične sposobnosti in preveč računa, da bo s temi zaslužil in obogatel. Zato le nerad gre v zadrugo. Pa tudi če gre, je to navadno le prehodno, da dobi potom zadruge sredstev in zadosten zalet, da se osamosvoji in zadrugi obrne hrbet. Zgodovina naših produktivnih zadrug ima za to zadnje dejstvo naravnost drastične primere. Imamo pa tudi na drugi strani že lepe polno-produktivne zadruge, ki jih moremo navajati kot primer, da polno-produktivna zadruga delavcev ni utopija. Naj navajam le dve pravi zadružni tovarni, t. j. Žebljarska zadruga v Kropi in Usnjarska zadruga „Runo“ v Trziču.

— Posebno velik pomen nad obrtniškimi zadrugami pa imajo zadruge za domačo obrt. Le organizirana v zadrugah bo domača obrt prinašala malemu kmetu in njegovi družini pravičen zaslužek.

IV.

Če je produktivno združništvo še razmeroma slabo razvito in v svoji organizaciji tako nepopolno, če prevladujejo med njimi še zadruge za produkte in je število polno-produktivnih zadrug strašno majhno, se vprašamo, kaj je vzrok temu. Mi smo že zgoraj iz zgodovine navajali, da so produktivnim zadrugam napoti največje ovire, ovira zlasti v egoizmu, želji po samostojnosti, želji po dobičku vsakega posameznika, da le nerad gre v združno skupnost, ker ima vedno upanje, da bo uspel in se dvignil nad maso sebi enakih, če prav medtem životari, propada in celo strada. Poleg te poglobitve psihološke ovire pa so še druge ovire, ki so tem težje, za čim višje stopnje produktivnih zadrug gre. Naj navajamo le nekatere.

a) Velike važnosti pri produktivnih zadrugah je tehnično, **strokovno vodstvo**. Sposobnih ljudi za to manjka. Zakaj taki, ki bi bili najsposobnejši, delajo pač za se.

b) Druga nič manjša težava je **komercialno vodstvo**, ki tudi zahteva trgovskih sposobnosti, trgovske gibčnosti, zraven pa poštenost, nesebičnost, udanost, požrtvovalnost za skupno združno stvar. Take ljudi je težko dobiti. Če so sposobni, okretni, skušajo pač postati podjetniki, obrtniki za svoj račun.

c) Tretja težava je, da je pri produktivnih zadrugah treba **znatnega kredita za investicije, za stroje**, a mnogokrat poleg tega še obratnega kredita. Posebno pri produktivnih zadrugah kmetovalcev se člani napram zadrugi postavijo na isto stališče kot napram trgovcu in zahtevajo takojšnje plačilo blaga, mesto da bi se zadovoljili le s predujmi.

č) Na splošno je pri kmetih kot pri obrtnikih veliko premalo smisla, da gredo v skupnost produktivnih zadrug. Skoro bi mogli trditi, da se je na splošno lahko gospodarilo brez zadrug in da bodo pač stiske prisilile tudi posameznike, da bodo bolj pripravljeni za združno skupnost. Čim večja bo stiska, tem večja bo pripravljenost.

d) Naposled bi morale produktivne zadruge vseh vrst uživati vso pomoč državnih in samoupravnih oblasti, imeti z zakonom zajamčeno prednost pri vseh dobavah, za vojsko, za državo in njena podjetja, za samoupravne oblasti in njih podjetja. Država bi res morala zavzeti stališče, da je njen cilj čim splošnejša blaginja državljanov. Današnje izkušnje pa jasno kažejo, da splošne blaginje ne pospešuje koncentriranje kapitala in proizvodstva v eni roki, napram kateri stoji množica pavperiziranega proletariata, ki je v slučaju slabe konjunktore obsojen na gladovanje.

Kam naj gre naša pot?

Danes je tako rekoč v zraku misel, da je individualistično kapitalistični red omajan. In že se vrši borba, kdo bo njegov naslednik ali korporativni sistem ali kooperativizem ali kolektizem. Združništvo ne sme zamuditi trenutka. Kooperativizem je našemu ljudstvu poznan, mu je domač, je že preizkušen in naše ljudstvo kooperativizem tudi ceni, ker se zaveda, kolike vrednosti je svoboda osebnosti in demokratizem, ki mu ostane le, ako bo kooperativizem nasledoval kapitalistični red. In še to! Kooperativizem je znal najbolje pritegniti za odgovorno gospodarsko delo najboljše, najagilnejše, najpoštenejše in tudi najpožrtvovalnejše sile v narodu. To je pa pač taka prednost, da kooperativizem med našim svobodnim, resnično demokratskim ljudstvom pritegne ogromno večino.

Janez Ovsenik:

Delo Zveze živinorejskih selekcijskih zadrug za pincgavsko govedo v Kranju v prvem poslovnem letu.

Meseca marca preteklega leta se je na zborovanju Živinorejske skupine za kranjski okraj sklenilo ustanoviti Zvezo živinorejskih selekcijskih zadrug za pincgavsko govedo, kakor so že pred vojno imeli v kamniškem okraju svojo živinorejsko zvezo za kamniški politični okraj v Kamniku. Ta zveza v Kamniku je bila centrala živinorejskih zadrug za kamniški okraj, kot člane pa je sprejemala tudi posamezne živinorejce.

Svetovna vojna je preprečila reorganizacijo kamniške zveze v centralo vseh živinorejskih zadrug na Gorenjskem, kjer redijo pincgavsko govedo.

Takoj po vojni oblasti niso bile posebno naklonjene prostovoljnimi organizacijam živinorejcev, zadrugam, ampak so se morali ustanoviti posebni živinorejski odbori; v kranjskem in radovljiškem okraju so bili ti odbori precej agilni in so obračali vso skrb za vzgojo zadostnega števila mladih bikov, tako da je bilo v omenjenih okrajih popolnoma preskrbljeno z plemenjaki, vsaj po številu, če že ne po kakovosti.

Proti delovanju živinorejskih odborov so nastopili posamezni živinorejci, ki so bili mnenja, da na ta način kljub velikim denarnim žrtvam ne bo mogoče doseči posebnih uspehov, ker večina živinorejcev ne pride do sodelovanja. Živinorejci so zahtevali, da se v rodovniških knjigah vodi kontrola o starših plemenjakov, kar so živinorejski odbori več ali manj zanemarjali; nadalje so zahtevali, naj se dajo živinorejskim zadrugam primerne subvencije in naj se od njih zahteva redno delo in uspehi bodo brez dvoma boljši.

Pod pritiskom teh živinorejcev se je sklicalo zborovanje za ustanovitev organiza-

cije pasemskega okrožja v Škofji Loki meseca februarja 1924 ob priliki združnega tečaja. Takrat smo ustanovili „Gorenjsko pasemsko okrožje“ s sedežem v Kranju. Predsednik je bil Borc Franc iz kamniškega okraja, namestnik Burger Jože iz kranjskega okraja. Okrožje je skušalo zbrati potrebno statistiko glede plemenske živine, glede molznosti in koliko mlade živine je vpisane v rodovnik. Ti podatki so se deloma zbrali, vendar pa niso dali jasne slike, ker nekatere korporacije niso dale točnih in vsestranskih podatkov. V odbor pasemskega okrožja so bili kasneje izvoljeni še Vehovec Janez in Cvenkel Anton, ki je prevzel tudi načelstvo in vodil okrožje do svoje smrti.

Ko je izšel zakon o pospeševanju živinoreje, so se v kranjskem okraju ustanovile nove živinorejske in selekcijske zadruge. Da bi se določile smernice za skupno delo, so se sešle vse živinorejske in selekcijske zadruge na skupnem sestanku v Kranju dne 2. marca 1931. Pojavila sta se dva načrta za bodočo organizacijo pospeševanja živinoreje in sicer je prvi predvideval Zvezo živinorejskih zadrug kranjskega okraja, drugi pa združitev vseh živinorejskih zadrug na ozemlju, kjer se kompaktno redi pincgavsko govedo, t. j. v okrajih Radovljica, Kranj, Kamnik in severni del ljubljanske okolice. Zmagal je drugi načrt in tako je bila ustanovljena sedanja „Zveza živinorejskih selekcijskih zadrug za pincgavsko govedo“.

Prvo načelstvo pod vodstvom g. Jožefa Burgerja je izvedlo organizacijo zveze, sestavilo pravila, izvršilo registracijo i. t. d. V načelstvu so zastopani živinorejci iz vseh okrajev, kjer redijo pincgavsko govedo.

Živinorejske zadruge iz kranjskega okraja so pokazale pravo razumevanje in potrebo po taki zvezi in se je vseh 15 obstoječih zadrug takoj včlanilo pri zvezi. Koncem maja je pristopila k zvezi še Živinorejska zadruga v Vodica in pa Živinorejska zadruga v Gorjah. Članice zveze koncem leta 1931 so zadruge: Velesovo, Hrastje, Žabnica, Stražišče, Preddvor, Voglje, Šenčur, Cerklje, Olševek, Naklo, Selca, Predoslje, Trstenik, Smlednik, Mavčice, Kovor, Vodice, Skaručna, Gorje. Po novem letu so še pristopile Živinorejske in selekcijske zadruge v Šinkovem turnu in Medvodah. Sedaj ima „Zveza živinorejskih in selekcijskih zadrug za pingavsko govedo“ 21. članic, v katerih je včlanjenih približno 1.000 živinorejcev.

Načelstvo je pričelo z vso resnostjo z delom. V 10 mesecih preteklega leta je imelo 13 sej. Glavna skrb načelstva je bila, da si zasigura potrebna sredstva za kritje razno-terih stroškov.

Zveza je nastavila posebnega zvezinega nadzornika, ki ima nalogo nadzirati kontrolo molžnje, katero vršijo zadruge same po svojih zaupnikih. Je to ena izmed glavnih nalog zveze, ki je trdo uverjena, da bo edino po tej poti prišla do cilja. S kontrolno molžnjo so pričele skoro vse članice razen nekaj novih. Kontrola molžnje se je vršila v 17 zadrugah; ves potreben material je zbran že pri 11 zadrugah. Zvezin nadzornik je obiskal vseh 17 zadrug, ki so razdeljene na 86 kontrolnih skupin za 637 rodovniških krav; v vsaki skupini je bilo 7 do 8 krav. Nekatero zadrugo so začele z molžno kontrolo šele kasneje, tako da letna doba kontrole še ni zaključena. Že dosedanji rezultati pa kažejo, da je med živinorejci kakor tudi med funkcionarji zadrug še mnogo premalo razumevanja za to delo.

Pohvaliti je treba zadrugo Hrastje in

Voglje, kjer se je kontrolna molžnja izvršila pri vseh v rodovniku vpisanih kravah, torej 100%, potem pridejo zadruge: Smlednik z 82%, Olševek z 71%, Stražišče z 63.5%, Trstenik z 38%, Naklo z 36.5%, Mavčiče z 25%, Žabnica z 23%, Preddvor in Gorje z 16%.

Najnižja molžnost je bila ugotovljena v zadrugi Mavčiče z 1010 litri. Najvišja molžnost pa je bila v zadrugi Naklo z 4.842 litri. Najnižja povprečna molžnost je bila v zadrugi Olševek z 1800 litri in najvišja povprečna molžnost pa v zadrugi Naklo z 2.739 litri. Skupna povprečna molžnost znaša letno 2.122 litrov. Tolščobnost sta izkazali samo zadrugi Naklo in Žabnica. Najnižja tolščobnost je bila v Naklem 3.3% najvišja v Žabnici 4.7%. Povprečna tolščobnost je v Naklem 3.79% v Žabnici pa 4.17%. Skupna povprečna tolščobnost pa je 3.98%.

Dve kravi sta imeli preko 4000 litrov, 6 krav pa preko 3000 litrov mleka letno.

Naša živina je na podlagi teh podatkov zadovoljujoče mlečna. Ako bi dobivala boljšo krmo, bi gotovo dala letno povprečno 2500 litrov mleka.

Veliko dela je bilo z vpeljavo rodovniških knjig. Sem spada posebno novo ocenjevanje na 100 točk in pa merjenje. Pokazalo se je, da naša živina ne odgovarja splošni meri.

Z odlukom banske uprave je Zvezi dodeljena tudi skrb za izbiro plemenjakov za rodovniške bike. Zato se vršita vsako leto dva pregleda bikov in sicer v decembru in v juniju.

Za 10. oktober p. l. mišljena razstava zadrugne živine se je morala zaenkrat odpo-vedati in se bodo vršili krajevni pregledi rodovniške živine. Kot rezultat teh pregledov pa namerava zadruga v l. 1934 prirediti skupno živinorejsko rodovniško razstavo in plemenski sejem.

Zamenjava plemenske živine je bila mišljena izpočetka kot ena izmed glavnih nalog Zveze, vendar pa to delo ni imelo zadovoljivega uspeha. Zadnji čas je načelstvo sklenilo, da bodo zadruga vsako zadnjo nedeljo v mesecu poslale na Zvezo seznam živali, ki so naprodaj. Zveza ta seznam razmnoži in vsako prvo nedeljo v mesecu obvesti o tem vse svoje članice. Tako bodo kupci hitro zvedeli za vse živali, ki so naprodaj.

Zvezi je uspelo, da je z bansko upravo uredila vprašanje kontrole maščobnosti mleka na ta način, da se bo za vse zadruga vršila kontrola na istem zavodu na stroške banske uprave.

Zveza živinorejskih selekcijskih zadrug za pincgavsko govedo je že v prvem letu dosegla lepe uspehe; ustvarile so jo zadruga in kolikor jo bodo upoštevale in sodelovale z njo, v toliko bodo tudi same žele sadove svojega dela.

Zadružništvo kot del organiziranega gospodarstva.

Pred kratkim je izšlo poročilo ravnatelja mednarodnega delovnega urada, ki je bilo predloženo zasedanju mednarodne delovne konference. Kakor prejšnje leto je poročilo tudi sedaj prikrojeno tako, da bi obrnilo pozornost konferenčnih udeležnikov na določena vprašanja, ki so za organizacijo nujna.

Poročilo se bavi najprej z dejstvom, da se ratifikacijsko delo zavlačuje, čemur je iskati vzrok v gospodarskih razmerah, ki so še vedno nepovoljne.

Nato se poročilo bavi z vplivom, ki ga ima kriza na socialno politiko raznih držav in pride do zaključka, da se sicer socialni napredek razvija počasneje, da vlada pomanjkanje, ki je nezadostno olajšano, da pa vendar zgradba delovnega varstva v svoji celoti ni bila omajena.

Poročilo razmotriva tudi vprašanje o boju proti brezposelnosti. Opisana so prizadevanja mednarodne delavske organizacije v teku zadnjih dveh let, ukrepi, o katerih se razpravlja, in naloge, ki bi jih mogla prevzeti v prihodnosti. Mednarodni delovni urad je bistveno pripomogel, da je napredovalo zavarovanje zoper brezposelnost, da se je pokazal napredek pri razdelitvi dela, pri posredovanju dela, pri sistematičnem o-

mejevanju potovanj in zlasti pri izdelovanju velikih načrtov za javna dela v posameznih državah in v mednarodnem področju.

Slednjič preide poročilo k osnovnemu vprašanju, kako naj bi se gospodarstvo preuredilo v tem pravcu, da bi se vzpostavilo ravnovesje med produkcijsko sposobnostjo in konzumom. Poročilo zlasti poudarja dejstvo, da obrača javno mnenje vedno večjo pažnjo misli o organiziranem gospodarstvu. V oddelku „sestavine organiziranega gospodarstva“ se temeljito razmotriva zadružno gibanje in tu dobimo izražene sledeče nazore:

V krilu današnjega sveta, v kapitalističnem svetovnem redu obstoji upoštevanja vreden del organiziranega gospodarstva, ki je bilo doslej premalo znano in po našem mišljenju z ozirom na svoj pomen podcenjevano in to je zadružno gibanje.

Zadruga je prav po svojem bistvu gonilna sila, ki meri na to, da namesto razdvojenega delovanja medseboj neodvisnih sil postavi skupne namene in nadomesti vlado navideznih naravnih zakonov s premišljenim vzporedovanjem. Ustanovniki pokreta „equitable pionniers“ v Rochdalu so si bili od početka dalje na jasnem o nasprotju med načeli njihovega gibanja in med

načeli liberalnih veletrgovcev v Manchestru. Posebni pomen zadružnega gibanja je najti v dejstvu, da prodira na eni strani do poslednjih enot gospodarske delavnosti v globinah družbe in da je na drugi strani vsled zahtev svojih načel tako rekoč prisilno naperjeno na vzporedovanje.

Med bistvene značilnosti zadruga spada, da tehnično in gospodarsko združuje zelo mnogoštevilne, male gospodarske enote, mnogobrojne drobne enote domačega gospodarstva, kmetijstva in obrtnije.

Te male gospodarske enote niso pod vplivom zadruga več ločene. Sedaj so deli sistema, ki se na eni strani razvija v širino z naraščajočim številom malih enot in na drugi strani v višino, s stopnjema urejeno organizacijo različnih vrst, od krajevnih zadržug do mednarodnih zadružnih ustanov.

Vsaka zadružna organizacija je zgrajena na načelu, da hoče zadostovati potrebam svojih članov in to ji dopušča, da si napravi načrt za gospodarsko delovanje, oziroma je tak načrt že predpostavljen.

Vsled cele vrste poslovalnic, vsled samostojnosti pozameznih naprav, vsled svoje demokratične uredbe, ki daje članom pravico do nadzorovanja in možnost sodelovanja pri poslovodstvu, so konzumne zadruga v stalnem stiku z onimi, katerih koristi zastopajo in katerih življenje in kupno moč poznajo. Zaradi tega so bolj kakor katerakoli druga ustanova sposobne, da sklepajo kupčije, ki odgovarjajo zahtevam članov glede dobrote in cene. Z drugimi besedami povedano, konzumne zadruga morejo svoje celotno delovanje po načrtu nasloniti na podlago zadostno znanih potreb, ki so že ugotovljene ali ki se pričakujejo.

Po enakih načelih se ravnaajo kmetijske prodajne zadruga. Seveda pa so za kmetijsko produkcijo merodajni drugačni pogoji in zato ne morejo svojega programa izvajati

v isti strogi obliki kakor konzumna društva. Toda če je dano dobro vodstvo, morejo uvesti red, ki prinaša enakost in smotrenost v produkcijo. Pogodbe, ki vežejo posameznega zadružnika na skupni obrat, ga silijo, da oddaja zadrugi vse ali skoraj vse svoje pridelke. Osrednjim zadrugam sicer to ne dovoljuje, da bi mogle zagotoviti pridelek, ki bi bil po kakovosti in po množini neizpremenljiv in ki bi vedno odgovarjal dejanski potrebi, vendar pa je mogoče približno zanesljivo že naprej določiti množino, vrste in kakovost blaga, s katerim bodo razpolagale na trgu. Slednjič namerava prodaja preprečiti tudi preobčutne premembe v cenah, ker se prodaja izvišuje le polagoma in le v taki meri, kolikor se pojavlja povpraševanje.

Tako se z združenim delovanjem zadružnega gospodarstva (kmetijskih producentov in konsumentov po mestih in na deželi) stvarno omogoča, določiti in izvršiti splošen načrt. S tem se daje zadrugi velika sigurnost v gospodarskem področju.

Zadružno gospodarstvo je zgrajeno na zelo velikem številu malih gospodarskih enot, ki so tako rekoč njegove tipalke o potrebah in možnostih vsakdanjega življenja; ta organizacija razpolaga, bi se moglo reči, z živčnim aparatom, ki se da primerjati z živčevjem živih bitij. Ta aparat vodi sporočila od stopnje do stopnje tja do osrednjih zadržug, ki ta sporočila predelajo in jih pretvorijo v premišljena dejanja. Vse to tudi omogoča do gotove meje, da se more zadružništvo samostojno baviti z gospodarskimi dogodki, da odvrča in izravnava nezaželjene pojave, da izpreminja smer svojega poslovanja, s čemer preprečuje motnje v ravnovesju in s težkimi posledicami zvezane napake. Na podlagi statističnih podatkov morejo velike zadružne zveze dobiti celoten pregled, ki se da takoj izkoristiti, da se delo izboljša, da se odpravijo pomanjkljivosti,

razsipnost, nepotrebne službe in prekomerni splošni stroški.

Kot podaljšanje in izboljšanje združnega programa, po katerem se ravna združno udejstvovanje, lahko veljajo prizadevanja, kako bi se dalo konsumne zadruge in kmetijske prodajne zadruge med seboj več ali manj zblížati. Pri tem je za ene merodajen namen, da si zagotove enotno in

redovito dobavo blaga, za druge pa, da si zagotove trg, ki je vedno pripravljen in tudi že zanaprej preračunljiv.

Mednarodno združno gibanje se more že sedaj smatrati kot celica skupno vojenega gospodarstva, ker že dandanes skupno delujejo velike združne nakupovalne družbe in ker je že ustvarjena skupna proizvodnja, ki se strogo ravna po potrebah zadrug.

Ali naj veljajo pri zadrugah fiksne cene?

Ob priliki občnega zbora neke blagovne zadruge je bil izrečen tudi očitek, češ da zadruga odbija člane odjemalce s tem, ker nič ne popušča pri cenah, ker ima torej fiksne cene. K trgovcu pa mnogi da ravno radi tega radi gredo, ker hočejo „glihati“ in tudi „zglihati“.

Kakšno je združno stališče: Ali fiksne cene, ali „glihanje“?

Na to vprašanje bomo takoj lahko odgovorili, če se le spomnimo, kaj je bistvo take blagovne zadruge. Blagovno zadrugo ustanove člani z namenom, da si skupno nabavljajo gospodarske in življenjske potrebščine. Pri tej skupni nabavi gre za to, da člani v skupnosti nabavljajo blago ugodneje nego li posamič pri trgovcu. In taka skupna nabava bo uspevala res dotlej, dokler se vrši v redu in po pravičnosti, zlasti da so napram zadrugi vsi člani enakopravni. Popuščanje pri cenah ali tako zvano „glihanje“ nasprotuje torej združnemu bistvu.

Glihanje je nezdružno, ker se je od člana **več zahtevalo, kot bi se smelo**. Če se namreč v ceni popusti, je to najbolji dokaz, da se je prvotno preveč zahtevalo. Pаметen človek tudi ne bo šel v trgovino, v kateri se „gliha“. Kajti solidne trgovine ne glihajo, temveč imajo fiksne cene za vse enako, pa naj pride kdorkoli kupovat.

Z „glihanjem“ se krši **ravnopravnost** zadrugarjev. Vsi člani so v zadrugi ravnopravni. Torej tudi ravnopravni glede cen, po katerih se blago razdeljuje. S tem pa, da se dotičnemu, kl bolj „gliha“, več popusti, je ta ravnopravnost očitno porušena.

Je pa tudi **ponižujoče za člane zadruge**, če so prisiljeni, da se morajo z združnimi uslužbenci glede cene pogajati.

Gotovo je tudi dana **možnost zlorab**, če se uslužbencu daje možnost in pravica, da popusti od cen po svoji uvidevnosti. Tako bo uslužbenstvo potem popuščalo enemu več, drugemu manj, popuščalo mogoče tako daleč, da bo ob koncu leta bilanca pokazala izgubo.

Urejeno združno poslovanje, zlasti kalkulacija in knjigovodstvo so nemogoči, ako se dopusti glihanje. Večina zadrug ima namreč poslovanje v združni prodajalni urejeno tako, da se vodja prodajalne pri sprejemu vsakega blaga obremeni za prodajno ceno, odobruje se pa potem sproti za ves izkupiček. Če se prizna „glihanje“, je izvedba takega načina poslovanja nemogoča. In vendar je praksa pokazala, da je tak način poslovanja za konsumne zadruge najpripravnejši.

„Čas je zlato“, trdimo zelo upravičeno v današnjih časih. Koliko nepotrebne

časa bi se pa izgubilo v združnih prodajalnah, če bi odstopili od načela fiksnih cen. In seveda potem ne bi izhajali z enim ali dvema uslužbencema, treba bi jih bilo več, da postrežejo vse stranke in z njimi gubijo čas pri „glihanju“.

Kot poslednje pa to-le. Pri združništvu imamo tudi popuste v cenah in to prav znatne 2, 3 ali tudi 5%. Toda ti popusti se dajejo ob zaključku poslovnega leta, ko

zadruga vidi, da je tu prebitek, ki so ga pri cenah vplačali zadrugarji. Ta popust predstavlja razliko med trgovskimi in združnimi cenami. Zadruga tekom leta prodaja po trgovskih, kot pravimo dnevnih cenah. Ona glede cen med letom ne konkurira trgovcem. Pač pa to napravi koncem leta, ko deli svojim članom določeni popust, ki ga trgovci ne delijo.

Konec deviznega kritja.

„Vossische Zeitung“ je dobila na koncu aprila t. l. sledeče poročilo iz Pariza:

Dobo od stabilizacije evropskih vrednot do opustitve zlatega standarda v Angliji moramo imenovati zlato dobo iz Anglije izhajajočega nauka o zlati zamenjavi (exchange). Ta teorija, ki je evropskim novčnim bankam priporočala poleg čisto kovinskega zlatega kritja tudi založbo s prvovrstnimi devizami, je imela razne prednosti. Omogočila je hitrejše interveniranje na mednarodnih denarnih trgih ob ogrožanju narodne vrednote, olajšala je z osnovanjem skupne baze sodelovanje emisijskih zavodov, uredila je zlato arbitražo in je dovolila slednjič z dovoljevanjem deviznih kreditov razširjenje kreditnega obsega; saj je zaloga deviz prav tako kot zlato služila za kritje obveznosti novčnih bank.

Omenjeni nauk je slonel na predpogoju, da so za kritje namenjene devize zgrajene na zlategem temelju ter da se morejo takoj spremeniti v kovinsko zlato. Ta predpogoj se je zrušil z razvrednotenjem funta. One novčne banke, ki so imele veliko imovino v funtih, so imele občutne zgube; tako na primer Francoska banka, ki ji je priskočila država na pomoč. Tudi ni bilo mogoče pravočasno realizirati funtovo imo-

vino, to se pravi pred odpravo zlatega standarda; kajti spričo nervoznosti in velikih zalog bi bila imela taka operacija še hujše posledice kot jih je imela od britanske vlade dekretirana odprava zlatega standarda.

Od tedaj naprej datira velika devizna oddaja evropskih novčnih bank, to se pravi pretvorba zlatih deviz v kovinsko zlato. Ta realizacija se vrši v različnem tempo, pri Holandski centralni banki na primer takoj in v prav ostri obliki, dočim se je pričel pri Francoski banki novi pokret šele s pričetkom tekočega leta.

Gospodarski list „L'Information“ je prinesel pred kratkim pregled zlatih in deviznih zalog najvažnejših evropskih novčnih bank v septembru 1931 — torej pred opustitvijo zlatega standarda v Angliji — in pa v letošnjem marcu. Naslednje številkice so podane v milijonih francoskih frankov:

Centralne novčne banke v sledečih državah	Zlato		Devize	
	Sept. 1931	Marec 1932	Sept. 1931	Marec 1932
Francija	58.577	76.508	25.121	12.425
Belgija	5.749	8.892	2.951	—
Holandija	6.745	8.979	2.339	862
Švica	6.026	12.097	2.790	522
Nemčija	8.287	5.297	2.164	863
Italija	7.517	7.371	4.608	2.298
Avstrija	680	641	959	226
Bolgarija	271	272	87	65
Poljska	1.607	1.613	807	458
Češkoslovaška	1.134	1.232	994	620
Jugoslavija	680	785	253	132
Skupaj	97.273	123.687	43.073	18.471

Najprvo vidimo, da gre pri prirastku zlata ogromna večina na račun Francije; pri devizah je znašal padec pri Francoski banki absolutno približno polovico vsega padca, relativno pa ne. Skupne zaloge zlata in deviz so bile v letošnjem marcu le malo večje kot v lanskem septembru.

Zvišanje zlatih zalog pri kontinentalnih bankah gre skoraj s 100 odstotki na rovaš konvertiranja deviz v zlato ali na oddajo zlata raznih centralnoevropskih novčnih bank. Za Zedinjene države Amerike s tem niso nastale nobene prave izgube v zlato.

Oddaja deviznih zalog se ni vršila pri vseh novčnih bankah le z željo, da dobijo bolj varen temelj za svojo vrednotno politiko. Prodajo deviz je v Nemčiji, Avstriji, Bolgariji, Poljski, Jugoslaviji in tudi v Italiji

narekovala potreba po izenačenju deficita v plačilni bilanci, ki je bil nastal vsled gospodarske in finančne krize.

Če se je tako hitra oddaja ogromnih deviznih zalog izvršila brez velikih motenj na mednarodnih denarnih trgih, je vzrok ta, da se je mednarodna kreditna potreba zelo zmanjšala. V normalnih časih bi se ne bilo moglo izvršiti brez velikega zvišanja obrestnih mer, dočim je danes celo v najbolj prizadetem New Yorku obrestna mera $2\frac{1}{4}\%$.

Vse to bo ojačilo že itak močni čut za gospodarsko samostojnost in bo imelo za posledico čisto kovinsko podlago.

V Franciji odklanjajo gori omenjeno teorijo kot nezdravo in preveč umetno in se ne potoči nobena solza za njo. Imajo pač svoje vzroke.

Naše državne finance.

Zadnje čase se mnogo razpravlja o stanju naših državnih financ, ker nam je že omogočen pregled o dotoku državnih dohodkov v teku preteklega proračunskega leta 1931/32, ki je trajalo od 1. aprila 1931 do 31. marca 1932.

Na razpolago so nam že podatki o donosu državnih trošarin in taks v tem proračunskem letu. Takse so dale 1.113.0 milj. dinarjev, dočim je za nje znašal proračun v tej dobi 1.245.2 milj. Din. Faktični donos je bil v primeri s proračunom manjši za 132.2 milj. Din. Podobno je pri trošarinah, tu je bil donos proračunan na 803.0 milj., znašal pa je faktično 775.6 milj. Din. Zvišanje nekaterih trošarin še ni prišlo toliko do izraza že v preteklem proračunskem letu, ker je bilo uvedeno šele v jeseni lanskega leta.

Skupno statistiko vseh državnih dohodkov v preteklem proračunskem letu imamo šele za mesec februar, tako da manjka le

še mesec marec do konca leta. Na podlagi podatkov do konca februarja, torej za 11 mesecev preteklega proračunskega leta lahko cenimo tudi državne dohodke v mesecu marcu. V januarju in februarju letos so bili državni dohodki za 100 milj. Din povprečno manjši kot v januarju in februarju leta 1931. V prvih 11 mesecih so znašali vsi dohodki 9.820 milj. Din (v 11 mesecih proračunskega leta 1930/1931 11.611.5 milj. Din). Skupno je v preteklem proračunskem letu ceniti državne dohodke na 10 in pol milijarde Din.

Zadnja leta dobimo naslednjo sliko proračunov in faktičnih državnih dohodkov (v milijardah dinarjev):

	proračun	faktični donos
1928/1929	11.6	11.4
1929/1930	13.0	13.4
1930/1931	13.3	12.4
1931/1932	12.5	10.5
1932/1933	11.3	—

Vpoštevati je treba, da so se v tekočem proračunskem letu nekatere postavke zvišale

in da bodo lanska povečanja prišla do veljave šele v sedanjem proračunskem letu, ki se je začelo 1. aprila 1932. Vsekakor pa moramo na drugi strani računati vpliv gospodarske krize, ki bo gotovo povzročila manjši donos davkov. Iz vsega tega sledi, da je sedanji proračun previsok in da ga bo

treba še krajšati in revidirati, nakar že danes opozarjajo gospodarski strokovnjaki. Stalni prihranki in tudi dovolj veliki pa se bodo dali doseči le s temeljito reorganizacijo naše uprave, ne pa samo z redukcijami materialnih in osebnih izdatkov.

Iz gospodarstva.

Krediti Amerike. V preteklem letu 1931 so kreditirali ameriški kapitalisti inozemstvu približno pol milijarde dolarjev. Rekord kreditov je bil dosežen leta 1928, ko so znašali ameriški krediti inozemstvu 2100 milijonov dolarjev. Od tedaj naprej so krediti padli; sicer so se od 1400 milijonov dolarjev v letu 1929 dvignili na 1500 milijonov v letu 1930, a lani so se kar skrčili. Poleg kreditov bankam so dovolili Amerikanci v preteklem letu v Evropo le dve posojili, in sicer španski vladi ter švedskemu vžigaličnemu društvu. Posojila v Evropo so padla od leta 1930 do leta 1931 za 65 odstotkov, posojila v Južno Ameriko za 80 odstotkov. Na koncu leta 1931 je dolgovalo inozemstvo ameriškim kapitalistom 18 milijard dolarjev!: Evropa 5·7 milijard, Kanada 4·6, Južna Amerika 3·1, Srednja Amerika 3, ostalo pa Azija in Avstralija. Deset milijonov prebivalcev broječa Kanada ni dolgovala dosti manj kot 500 milijonov prebivalcev broječa Evropa.

Državni krediti za hotele v Italiji. Italijanska vlada je sklenila ustanoviti kreditni zavod za podpore potrebne hotele, in sicer po švicarskem zgledu. Novemu finančnemu zavodu se dovoli za dobo 10 let letna državna podpora v znesku 10 milijonov lir. Zavod sme hotelskim podjetjem za odplačevanje obresti dovoljevati posojila. V Švici je ta način podpiranja že davno vpeljan.

43 odstotni padec agrarnega eksporta v Ogrski. Lani so eksportirali iz Ogrske v prvih treh mesecih 18.000 glav goveda in 505.000 met. stotov pšenice za 272 milijonov pengö; letos so eksportirali v istem času le še 9500 glav goveda in 218.000 met. stotov pšenice za 157 milijonov pengö. To pomeni napram lanskemu letu 43 odstotno nazadovanje, pa je bilo že preteklo leto v znamenju težke krize.

Konvertiranje agrarnih dolgov v Rumuniji. 1. maja je izšel v Rumuniji veliki manifest, ki ureja konvertiranje agrarnih dolgov. V manifestu stoji med drugim: Vsi agrarni dolgovi lastnikov kmečkih posestev do 10 hektarov se znižajo za 50 odstotkov. Z besedo „dolg“ se razume izposojena glavница, obresti in vsi s tem zvezani stroški. Na ta način znižani dolg mora kmetovalec vrniti v teku tridesetih let v obrokih s 4 odstotnim obrestovanjem. Dolžnik si pa more izgovoriti tudi krajši rok za odplačevanje. V vsej tej dobi, torej do poplačila vsega dolga, se smejo vršiti izvršbe proti kmetu le za zapadle letne obroke. Le če je kmet tri leta zaostal z obroki, se sme raztegniti izvržba na vse posestvo.

Brezposelnost v naši državi. Delavske zbornice so po stanju v začetku marca cenile število brezposelnih v vsej državi na 182.000, pri tem pa so vpoštevani tudi sezonski delavci, ki so ravno pozimi brezposelni, največ v Vojvodini. Pravih brezposelnih industrijskih delavcev je nad 110.000.

Samo v naši banovini je po najnovejših cenitvah za konec marca brezposelnih skoro 30.000 delavcev.

Privilegirana agrarna banka izkazuje za 1. 1931° pri glavnici 700 mil. Din povečanje posojil od 579 4 na 741 8 mil. Čisti dobiček se je nadalje zvišal od 16 8 na 44 4 mil. Din. Izplačuje se zopet 6% na dividenda.

Kliring z Avstrijo odpovedan. Kliring, ki smo ga sklenili z Avstrijo v mesecu januarju, in ki je stopil v veljavo 20. januarja, ni pokazal ugodnih rezultatov in zato je bil odpovedan, zlasti pa še ker so pri nas nastopile znatne izpremembe v devizni trgovini. Naši uvozniki so plačali pri naši Narodni banki za račun Avstrijcev samo okoli 5 mil. šilingov, kar bi dalo pri valutni pariteti okoli 40 mil. Din. Nasprotno pa so avstrijski uvozniki plačali za naš račun pri avstrijski Narodni banki okoli 15 mil. šilingov ali 120 mil. Din. To je bilo v škodo Avstriji kakor tudi nam in kliring tudi ne bo prinesel rešitve Avstriji, ki je sedaj odpovedala že skoro vse ostale klirinške pogodbe.

Koliko porabimo parfumerije? Po pravkar objavljenih podatkih porabimo v Jugoslaviji letno za 300 mil. Din raznih parfumov in drugih sredstev za lepotičenje. Tri četrtine teh izdelkov prihaja iz inozemstva.

Literatura.

Vinski zakon in kletarski vedež. Vpokojeni ravnatelj vinarske šole in vršilec dolžnosti kletarskega nadzornika Dravske banovine g. Andr. Žmavc je priredil pod gornjim naslovom knjigo, katera bo dobro služila vsem gostilničarjem, vinarskim zadrugam, vinskim trgovcem, točilcem vin, kakor tudi vinogradnikom.

Knjiga vsebuje zakon o vinu s tozadevnimi pojasnili, pravilnik za izvrševanje zakona o vinu, vse važne določbe glede kon-

trolne službe, ter sledeče razprave: Samorodnice — najhujše zlo, Kletarjenje po vinskem zakonu — posebni postopki, Vinske bolezni in napake, Sodi, klet, usušek, Čiščenje ali bistrenje vina, Kletarski drobiž, Beseda točilcem, Splošna pravila za pokušanje in oceno vina, Katero vino je pristno ali naravno, Kletarski koledar in Pristno vino — božji dar.

Upoštevanja vredna so izvajanja glede samorodnic, katere dajejo približno 30% vinske produkcije v Jugoslaviji ali 1 milijon hl samorodnega vina; popolnoma se strinjamo z zahtevo pisca: Rešimo ogroženo žlahtno vinarstvo s takojšnjo odpravo zloglasnih samorodnic!

V poglavju o kletarjenju bo našel vsak interesent dragocena navodila za okisanje in razkisanje vina, za uporabo žvepla v kletarstvu, za uporabo sladkorja, za ohranitev vinskih bolezni itd.

Zelo važna in lahko izvedljiva navodila dobe točilci, kateri bodo vedno imeli dovolj gostov, ako se bodo po teh navodilih ravnali. V naših krajih se med drugim vse premalo upošteva zahteva konsumentov. Pijača bodi pravilno temperirana!

V kletarskem koledarju se navajajo za posamezne mesece dela, katera mora izvršiti vinogradnik, oziroma kletar. Posebno važno je opozorilo za mesec avgust, da se bliža prodaja ranega grozdja, za mesec oktober, da je kaznjiva trgateg pred oblastveno določenim rokom, kakor tudi splošno navodilo za kletarja za celo leto, da treba vladati snaga, red in točnost povsod.

Vinogradi v Jugoslaviji tvorijo 1 500 vse obdelane zemlje, vrednost letnega vinskega pridelka znaša nad 1 milijardo Din, vinska produkcija v Jugoslaviji znaša letno okrog 4 milijone hl, od katerih pa ne konsumiramo doma niti 3 milijone hl, ker znaša konsum vina v Jugoslaviji le 20 l na osebo

in leto, dočim znaša v Italiji blizu 100, v Franciji pa nad 140 l. Vsled nadprodukcije vlada pri nas že par let težka vinska kriza, katera se bo dala omiliti in odpraviti, ako popolnoma odstranimo trte samorodnice, opustimo vse slabe vinske lege in povzdignemo konzum vina s tem, da nudimo konsumentom pristna, zdrava vina po primerni ceni. Da to dosežemo, treba uvaževati določbe vinskega zakona in zboljšati kletarstvo. Radi tega prav toplo priporočamo knjigo. „Vinski zakon in kletarski vedež“, katera se dobi pri pisatelju Andr. Žmavc v Mariboru, Gosposka ulica 50 vezana za Din 50. VI. P.

Osebne vesti.

Dr. Oton Neudörfer †. Dne 29. aprila 1932 je na Dunaju umrl prof. dr. Oton Neudörfer, upravnik avstrijske zadrुžne zveze in odličan zadrुžni delavec, ki je imel osebnih prijateljev tudi med slovenskimi zadrugarji. Rojen je bil 7. novembra 1875 na Dunaju. Po dokončanih pravnih študijah je l. 1903 nastopil službo tajnika pri Splošni zvezi samopomočnih nemških pridobitnih in gospodarskih zadrug v Avstriji (zveza zadrug Šulcejevega ustroja). L. 1908 je prestopil k Splošni zvezi avstrijskih kmetijskih zadrug, pri kateri je deloval kot tajnik in revizor do razdrुžbe zveze po končani vojni. V tej svoji lastnosti je prišel dostikrat v stik tudi s slovenskimi zadrुžnimi zvezami in njihovimi članicami. Potem se je zopet povrnil k Šulcejevi zvezi, pri kateri je bil l. 1920 izbran za upravnika. L. 1922 je ustanovil avstrijsko osrednjo zadrुžno blagajno in jo kot predsednik vodil do l. 1931. Zaradi globokega teoretičnega in praktičnega poznavanja za-

družništva je bil l. 1918 poklican kot docent za zadrुžništvo na visoko šolo za poljedelstvo. Zelo plodovito je bilo tudi njegovo literarno delovanje na zadrुžnem polju. Kot urednik lista „Zadruga“ je napisal celo vrsto razprav o sodobnih zadrुžnih vprašanjih. Izpod njegovega peresa je izšlo tudi več večjih del, med katerimi je najbolj znano „Temelji zadrुžništva, sistematična razprava o zgodovini, zakonodaji teoriji in organizaciji pridobitnih in gospodarskih zadrug“.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 % Din 94.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—; kalijeva sol po 100 kg Din 166.—, kostni superfosfat Din 118.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 215.—; kostna moka Din 95.—; mešano gnojilo „KAS“ Din 133.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 140.—; cement dalmatinski Din 54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah Din 64.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 5.45; žveplo Din 3.20. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nadijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza ima v zalogi tudi vse pisarniške potrebščine, kot npr. svinčnike, peresa, pečatni vosek, papir, pivnike, registratorje, preluknjače itd. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.	Komad	Komad	Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din 50	Knjiga tekočih računov 50 listov	Din 40
za blagovne zadruge	50	Knjiga tekočih računov 100 listov cel gradl	72
Zapisnik o rednem občnem zboru	50	200 " celo plat.	120
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali prememba pravil)	50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	180
Izpiski iz knjige hranilnih vlog oz. posojil	1	" nova izdaja	230
Obezne izjave za dolžnike	40	Knjiga denarnih listkov 100 strani	15
Tiskovine za izv. tek. rač.	30	200 " " " "	25
Zadolžnice na poroštvo	75	Knjiga pristopnic 50 listov	12
Zadolžnice na vknjižbo	75	100 " " " "	16
Zadolžnice na amortizacijo	75	200 " " " "	34
Prošnje za posojilo	50	„Štraca“ 100 listov Din 65—, 50 listov	40
Pogodba za kredit v tek. rač.	75	Blagovni skontro 100 listov	75
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	2	Blagovni skontro 50 listov	45
6 1/4% do 7% (na papirju)	3	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	75
7 1/2% do 8 1/2%	3	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	45
9% do 10%	3	Blago oddajni bloki	22
Listek za izplačilo vloge	10	Vložni zapisnik 50 listov Din 30, 100 listov	50
Listek za izplačilo posojila	10	Vložni zapisnik 200 listov	90
Opomin dolžniku Din — 10, Opomin porokom	10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	4
Opomin za podaljšanje posojila	15	" (vezane)	3
Zemljeknjižni predlog (list)	40	" (broširane)	1
Pole za inventuro	75	" (celo platno)	5-50
Potrčila	10	Zadružno-posojilne knjižice	3
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	75	Nakupne knjižice	1-40
Rač. zaključki (kartonirani po 20 komadov)		Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	4-75
za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	22	Knjižice za električni tok	1-50
Denarne kuverte	65	Imenik zadružnikov 20 listov	20
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	10	Imenik zadružnikov 30	25
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	05	Imenik zadružnikov 60	40
Mlekarske pole	75	100 " " "	70
Tiskovine (priloge menični kredit)	75	Knjiga porokov	20
Mape za zadolžnice	8	Knjiga odstopnic (broširano)	6
Mape za ustanovne listine	12	Sejni zapisniki	26
		100 listov	30
		Trgovske knjige z 2 kolonami	26
		Indeksi	20
		Mlekarske knjižice	3-75
		Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	30
		100 " " "	50
		III.	Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din 60	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din 2
" " " " 100	105	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	2
" " " " 150 celo platno	160	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	2
" " " " 200 pol usnje	270	Pravila za živinorejske zadruge	2
Knjiga posojil 50 listov	65	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	2
" " " " 100	110	Pravila za mlekarske zadruge	2
" " " " 150	155	Pravila za zadružne elektrarne	2
" " " " 200 pol usnje	270	Pravila za zavarovanje goveje živine	2
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	50	Pravila za strojne zadruge	2
" " " " 100	85	Pravila za živ. selekcijske zadruge	2
" " " " 150 celo pl.	135	Pravila za pašne in gozdne zadruge	2
Razdelnik za nedelarne zadruge 24 listov	40		
" " " " 50	60		
" " " " 100	100		
Blagajniški dnevnik 100 listov	45		
Blagajniški dnevnik 200 listov celo platno	95		

POSTOVNE KNJIGE IN TISKOVINE

Za vse leto 1920. — Vrednotenje knjig in tiskovine, ki so bile v letu 1920 izdane, je bilo opravljeno po cenah, ki so veljale na dan 31. decembra 1920. — Vrednotenje knjig in tiskovine, ki so bile v letu 1920 izdane, je bilo opravljeno po cenah, ki so veljale na dan 31. decembra 1920. — Vrednotenje knjig in tiskovine, ki so bile v letu 1920 izdane, je bilo opravljeno po cenah, ki so veljale na dan 31. decembra 1920.

V rednem sodajmo cene za posamezne vrste knjig in tiskovine (Bilje in seznam priložni (Bilje)).

Krajina		Krajina	
10	Knjiga o ...	10	Knjiga o ...
15	Knjiga o ...	15	Knjiga o ...
20	Knjiga o ...	20	Knjiga o ...
25	Knjiga o ...	25	Knjiga o ...
30	Knjiga o ...	30	Knjiga o ...
35	Knjiga o ...	35	Knjiga o ...
40	Knjiga o ...	40	Knjiga o ...
45	Knjiga o ...	45	Knjiga o ...
50	Knjiga o ...	50	Knjiga o ...
55	Knjiga o ...	55	Knjiga o ...
60	Knjiga o ...	60	Knjiga o ...
65	Knjiga o ...	65	Knjiga o ...
70	Knjiga o ...	70	Knjiga o ...
75	Knjiga o ...	75	Knjiga o ...
80	Knjiga o ...	80	Knjiga o ...
85	Knjiga o ...	85	Knjiga o ...
90	Knjiga o ...	90	Knjiga o ...
95	Knjiga o ...	95	Knjiga o ...
100	Knjiga o ...	100	Knjiga o ...
105	Knjiga o ...	105	Knjiga o ...
110	Knjiga o ...	110	Knjiga o ...
115	Knjiga o ...	115	Knjiga o ...
120	Knjiga o ...	120	Knjiga o ...
125	Knjiga o ...	125	Knjiga o ...
130	Knjiga o ...	130	Knjiga o ...
135	Knjiga o ...	135	Knjiga o ...
140	Knjiga o ...	140	Knjiga o ...
145	Knjiga o ...	145	Knjiga o ...
150	Knjiga o ...	150	Knjiga o ...
155	Knjiga o ...	155	Knjiga o ...
160	Knjiga o ...	160	Knjiga o ...
165	Knjiga o ...	165	Knjiga o ...
170	Knjiga o ...	170	Knjiga o ...
175	Knjiga o ...	175	Knjiga o ...
180	Knjiga o ...	180	Knjiga o ...
185	Knjiga o ...	185	Knjiga o ...
190	Knjiga o ...	190	Knjiga o ...
195	Knjiga o ...	195	Knjiga o ...
200	Knjiga o ...	200	Knjiga o ...